

دکتر علی سروش

ه هیئت علمی مرکز مطالعات آمریکا

در آستانه اخراج

سیاست همسایگی و همکاری منطقه‌ای

با ترور سردار حاج قاسم سلیمانی، راهبرد جمهوری اسلامی ایران مبنی بر اخراج آمریکا از منطقه، از سوی مقام معظم رهبری مشخص شد، زیرا اساساً آمریکا ناظر بر افول منطقه‌ای خود در غرب آسیا و رشد روزافزون قدرت و اقتدار جبهه مقاومت، برای حفظ هژمونی از دست رفته‌اش، دست به ریسکی خطرناک زد و ترور سردار سلیمانی را طراحی و اجرایی نمود. جمهوری اسلامی ایران نیز در نقطه مقابل هدف آمریکایی‌ها - که مدیریت شرایط پیچیده غرب آسیا به سود خودشان را پیگیری می‌کردند - تقاضای این ترور بزدلانه را فقط اخراج آمریکایی و در دست گرفتن مدیریت و نظم آینده منطقه تعریف نمودند. بر این اساس، جمهوری اسلامی ایران به دنبال آن است تا با طراحی ائتلاف‌های جدید قدرت و همکاری‌های منطقه‌ای دو و چندجانبه، ضمن اخراج آمریکا از منطقه، نظم آینده آن را مبتنی بر منافع ملت‌های منطقه و محور مقاومت مدیریت

هرچند ظهور قدرت‌های بزرگ و ابرقدرت‌های جدید، زمینه گسترش آمریکا به شرق را فراهم کرده است، اما به نظر می‌رسد که مؤلفه‌های دیگر نیز نقش اساسی داشته‌اند. یکی از این مؤلفه‌ها، ائتلاف جدید قدرت و همکاری استراتژی و بلندمدت منطقه‌ای دو و چندجانبه‌ای است که جمهوری اسلامی ایران در منطقه، به دلیل اخراج آمریکا، در پیش گرفته است که در این یادداشت به صورت کلی، به آن اشاره خواهد شد.

ظهور قدرت‌ها و ابرقدرت‌های جدید جهانی و افول قدرت آمریکا، ایالات متحده را بیش از پیش، متوجه شرق، به خصوص چین نمود و بر این اساس، راهبرد آمریکا تمرکز بر شرق آسیا و خروج نیروهای خود از منطقه غرب آسیا با هدف تقویت پایگاه‌هایش در شرق آسیا بود که یکی از نمودهای این راهبرد، خروج ناگهانی نیروهای نظامی آمریکا از افغانستان بود که افول قدرت آن را بیش از پیش نمایان نمود.

نماید، لذا دولت سیزدهم از همان ابتدا، «سیاست همسایگی» را در قالب تقویت «همکاری‌های منطقه‌ای» در پیش گرفت.

روند آستانه؛ کلید اخراج آمریکا از منطقه

یکی از این ائتلاف‌ها که دو قدرت مهم منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای، یعنی ترکیه و روسیه در آن حضور دارند، «روند آستانه» است که می‌تواند نقش مهم و مؤثری در نظم آینده منطقه ایفا نماید. در واقع، طرف‌های این ائتلاف، اگرچه دارای رقابت‌های جدی هستند، اما اشتراکات استراتژیکی برای همکاری‌های بلندمدت دارند که یکی از این اشتراکات، استراتژیک مخالفت با مداخلات منطقه‌ای آمریکا است، لذا این ائتلاف، می‌تواند یکی از پایه‌های مهم اخراج آمریکا از منطقه قرار بگیرد. شرط اساسی تحقق اخراج آمریکا از منطقه شکل‌گیری منافع مشترک منطقه‌ای، همکاری‌های استراتژیک و بلندمدت منطقه‌ای است که در هفتمین دور مذاکرات «روند آستانه»، ضمن گفتگو بر منافع مشترک و همکاری‌های چندجانبه، تفاهم‌های دو و

سه‌جانبه مهمی نیز منعقد شد که خود، نویدبخش آینده روشن این ائتلاف است. بر همین اساس، یکی از نقاط عطف این دور از مذاکرات پیچیده آستانه از ۱۳۹۵ تا به امروز، گفتگو بر سر نقش مخرب آمریکا در منطقه و ضرورت اخراج آن از شرق فرات و تفاهم مشترک ایران، روسیه و ترکیه بر سر آن بود، آن هم در شرایطی که حضور بایدن در سرزمین‌های اشغالی و عربستان سعودی، به مانور تحقیر این کشور و عدم همراهی منطقه با ائتلاف ضد ایرانی در غرب آسیا، تبدیل شده بود که رویترز از آن، به «شکست سیاست خارجی کاخ سفید» تعبیر نمود.

این، در حالی است که در ۵ دهه گذشته، اروپایی‌ها، آمریکایی‌ها و کشورهای همچون انگلیس و فرانسه، نقش اصلی در تحولات منطقه ایفا می‌کردند و تلاش داشتند، بازیگر نقش اول طرح‌ها و پروژه‌های خاورمیانه، به‌ویژه غرب آسیا باشند، اما آنچه در زمان حاضر در اجلاس‌های آستانه، حاصل شده، به معنی روندی بدون حضور کشورهای غربی است و این، در حالی

است که خود آن‌ها، تلاش‌های بسیاری کردند تا بتوانند در این صحنه، حضوری جدی داشته و نقش آفرین باشند. از جمله اقداماتی که غرب و آمریکا برای برهم زدن روند آستانه انجام داده‌اند، تلاش برای اختلاف‌افکنی میان ایران، روسیه، ترکیه و سوریه بوده است. البته دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران، نشان داده است که با درک شرایط جدید نظام بین‌الملل، هنر همکاری در عین رقابت و رقابت در عین همکاری را به‌خوبی با متحدانش، در پیش گفته است. روابط اخیر منطقه‌ای ایران و روسیه به‌عنوان دو عضو اصلی «روند آستانه»، نشان می‌دهد که این دو کشور در همکاری مشترک برای مبارزه با گروه‌های تروریستی حاضر در سوریه، به موفقیت دست یافتند و توانسته‌اند ترکیه را در طراحی جدید خود، اقناع و همراه نمایند و الگویی موفق از همکاری منطقه‌ای را رقم بزنند.

همان‌گونه که ایران با ابتکار عمل خود، توانست روسیه را برای انجام اقدامات مشترک در سوریه اقناع کند، اکنون از لزوم اخراج آمریکا از شرق فرات در کشور

هنگام بازگشت از سفر رسمی به ایران در هواپیما، به سؤالات خبرنگاران پیرامون دستاوردهای نشست سه‌جانبه روند آستانه در تهران پاسخ داد. به گزارش مهر به نقل از آناتولی، رئیس‌جمهور ترکیه در سخنانی اعلام کرد که آمریکا، باید همین حالا شرق فرات را ترک کند. این موضوع دستاورد روند آستانه است، زیرا امریکا گروه‌های تروریستی را در آنجا (شرق فرات) تقویت می‌کند.

برای استفاده از روش‌های جدید از پول‌های ملی دو کشور به‌عنوان یک گزینه مهم برای تحقق این همکاری‌ها اشاره نمود. مقام معظم رهبری در دیدار با ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه به‌صراحت راهبرد جدید جمهوری اسلامی ایران در ارتباط با چگونگی مقابله با اشغال مناطق حاصلخیز و نفت‌خیز شرق فرات به‌وسیله آمریکایی‌ها، اعلام داشته و فرمودند: «این قضیه باید با بیرون راندن آن‌ها از آن منطقه علاج شود». این، در حالی است که اردوغان نیز

سوریه، سخن گفته است و این بار در کنار روسیه، ترکیه نیز با این راهبرد جمهوری اسلامی همراهی می‌کند. البته این همکاری‌ها باید به‌سوی همکاری‌های بلندمدت‌تر سوق پیدا کند، چنانچه مقام معظم رهبری در دیدار پوتین با تأکید بر ضرورت عملیاتی شدن تفاهم‌ها و قراردادهای بین دو کشور، اشاره نمودند که همکاری‌های بلندمدت ایران و روسیه، عمیقاً به نفع هر دو کشور است و آقای پوتین نیز ضمن اشاره به ضرورت این همکاری‌ها، به طراحی مشترک ایران و روسیه